

**Vereniging Vrienden van Vlietland,
Vogelwerkgroep Vlietland,
Werkgroep Milieubeheer Leiden,
Beheerscommissie Vogelplas Starrevaart,**

(organisaties die zitting hadden in de Klankbordgroep Herinrichting Meeslouwerplas)



p.a. Oostvlietweg 49, 2266 GN Leidschendam.

AANTEKENEN!

Leidschendam-Voorburg/Voorschoten, maandag 3 augustus 2020.

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
Postbus 90602, 2509 LP Den Haag.

Betreft: een verzoek om onafhankelijk onderzoek te laten doen naar de kwaliteit van de bagger op de bodem van de Meeslouwerplas

Geacht College!

Onduidelijkheid over de kwaliteit van de bagger op de bodem van de Meeslouwerplas

Onder meer in onze brief aan Provinciale Staten (hierna PS) van 15 januari 2020 hebben wij onze verbazing erover geuit, dat er in verband met de verontreinigingen in de Meeslouwerplas alleen monsters zijn genomen (op verschillende diepten) in de waterkolom en niet in de bagger op de bodem van de plas, terwijl er toch een duidelijk vermoeden bestond dat de verontreinigingen in de plas werden veroorzaakt door de bagger die in de plas is gestort en op de bodem terecht is gekomen.

Dit vermoeden werd voor het eerst verwoord in de ‘waarschuwingsbrief’ die het Hoogheemraadschap van Rijnland op 23 oktober 2019 aan de provincie stuurde. In die brief staat, dat Rijnland de verwerking van bagger en grond in de Meeslouwerplas - gezien de overschrijdingen van de actiewaarden van een aantal stoffen - dient stil te leggen¹. Alvorens daar eventueel toe over te gaan, stelt Rijnland BAM en de provincie echter in de gelegenheid verschillende maatregelen te treffen, dit om nieuwe overschrijdingen van actiewaarden te voorkomen, de plek van de verhoogde concentraties te lokaliseren en de mogelijkheid van “omwoeling” nader te beschouwen.

Bij de “omwoeling” wordt gedacht aan de mogelijkheid dat grond en zand uit de RijnlandRoute-tunnel, dat sinds kort in de Meeslouwerplas wordt verwerkt, het eerder in de plas gebrachte materiaal zou opwoelen, wat tot de overschrijding van de signaal- en actiewaarden in het water zou leiden.

In onze brief aan PS van 15 januari 2020² schreven wij hierover:

“Omdat het Hoogheemraadschap “de mogelijkheid van omwoeling” (“het opwoelen van al eerder aangebracht materiaal”) nader beschouwd wil zien, vermoedt Rijnland kennelijk dat het eerder (door BAM) in de Meeslouwerplas gebrachte materiaal (vooral bagger) de bron is van de overschrijding van de signaal- en actiewaarden in het water. Een voor de hand liggende reactie daarop zou zijn om overal waar bagger op de Meeslouwerplasbodem terecht is gekomen in een regelmatig grid monsters van die bagger te nemen en die monsters afzonderlijk te analyseren.

Die voor de hand liggende benadering zijn wij helaas nergens tegengekomen in de GS-brieven noch in de bijlagen daarvan. De uitkomsten van een dergelijke bemonstering lijken ons echter op voorhand interessanter dan het antwoord op de vraag of “de hydraulische aanvoer van grond” door om- of opwoeling van al eerder aangebracht materiaal “de oorzaak is van de verhoogde waarden” in de waterkolom, waarbij de bron buiten beschouwing wordt gelaten. De uitkomsten zouden ook antwoord kunnen geven op één van de vragen van het Hoogheemraadschap” (namelijk waar de locaties met verhoogde concentraties liggen)³.

Intussen leek er wel een belangrijke kentering te zijn opgetreden: in uw brief aan PS van 7 januari 2020⁴ schreef u namelijk, dat GS het als eigenaar van de plas “belangrijk (vinden) dat er geen onduidelijkheid is over de kwaliteit van de bodem van en het water in de plas”. In deze brief constateerde u, “dat sommige aspecten van de verondiepingsactiviteiten zoals deze zijn uitgevoerd nog onduidelijk zijn en daarmee ook mogelijke gevolgen voor de kwaliteit van bodem en water”.

Daarom kon u zich ook voorstellen, dat PS “een aanvullend/verdiepend extern onderzoek” zou willen laten uitvoeren. Hierbij dacht u onder meer aan onderzoek, dat een oordeel mogelijk zou maken over de vraag “of met de huidige geplande verondiepingsactiviteiten de kwaliteit van de plas in voldoende

¹ Voor chroom, koper en zink waren volgens Rijnland de actiewaarden overschreden en daarnaast voor fosfor, chroom en nikkel de signaalwaarden.

² Zie onze brief aan PS van 15 januari 2020 met ons commentaar op de GS-brief aan PS d.d. 17 december 2019 (kenmerk PZH-2019-717421106 DOS-2007-0007332) over “de laatste ontwikkelingen in de discussie over de waterkwaliteit van de Meeslouwerplas” en meer in het bijzonder ons commentaar op de tekst in de brief onder het kopje “Resultaten extra onderzoek”.

³ Onze verbazing dat de bagger op de Meeslouwerplasbodem nooit bemonsterd was hebben we ook geuit in een e-mailbericht van 16 januari 2020 aan het college van dijkgraaf en hoogheemraden van het Hoogheemraadschap van Rijnland.

⁴ Uw brief aan PS van 7 januari 2020 (kenmerk: PZH-2019-720504468 DOS-2007-0007332; onderwerp: Reactie op de rapportage “De toepassing van baggerspecie uit de Ringvaart Haarlemmermeerpolder in de Meeslouwerplas” en follow-up van toezeggingen tijdens vergadering van Provinciale Staten van 20 februari 2019).

mate is gegarandeerd, inclusief het afwerken van de bodem met een laag van voldoende kwaliteit". Hierbij wordt gedacht aan het afdekken van de bagger op de Meeslouwerplasbodem met zand/grond uit de RijnlandRoute-boortunnel.

Het Sweco – ‘Waterbodemonderzoek Meeslouwersplas’

Halverwege dit jaar 2020 bleek ons pas, dat de kwaliteit van de bagger op de Meeslouwerplasbodem wel was onderzocht. Dat onderzoek was al in 2016 verricht door Sweco in opdracht van BAM⁵.

Er zijn bij dit Sweco-onderzoek twee (toch wel tamelijk dubieuze) methoden gehanteerd om een indruk te krijgen van de kwaliteit van de bagger op de Meeslouwerplasbodem:

- De *“gemiddelde berekende bodemkwaliteit”*: Deze is bepaald door de gewogen gemiddelde samenstelling uit te rekenen van 70% van de totale hoeveelheid bagger die in de Meeslouwerplas is gebracht⁶.
- De *“gemeten bodemkwaliteit”*: bepaald in 9 mengmonsters van 48 bodemmonsters in negen monstervakken (waarbij elk mengmonster afkomstig was van 4, 5 of 6 bodemmonsters en waarbij 6 qua bodemtype afwijkende bodemmonsters buiten beschouwing zijn gelaten).

de “gemiddelde berekende bodemkwaliteit”

Wat de *“gemiddelde berekende bodemkwaliteit”* betreft is onduidelijk:

- of de 30% bagger die wel in de Meeslouwerplas is gebracht, maar niet kon worden gebruikt voor de berekening van het gewogen gemiddelde, schoner of juist meer verontreinigd was dan de 70% die wel kon worden gebruikt voor de berekening van het gewogen gemiddelde;
- waarom een gewogen gemiddelde is berekend en er geen frequentieverdelingen van de gehalten van de verschillende stoffen zijn gemaakt en
- waarom schonere of juist sterker verontreinigde monsters niet zijn meegenomen bij de bepaling van de gemiddelde bodemsamenstelling.

Zoals Sweco in een bijlage over de *“gemiddelde berekende bodemkwaliteit”* zelf ook aangeeft, is het effect van de gehanteerde methodiek immers, dat *“deze gewogen gemiddelde kwaliteit (...) aanzienlijk beter (is) dat (bedoeld wordt: dan) de kwaliteit van individuele deelpartijen zoals deze zijn toegepast in de Plas”* (*“het “wegmengen” van verontreinigingen”* noemt Sweco dat zelf).

de “gemeten bodemkwaliteit”

Wat de *“gemeten bodemkwaliteit”* betreft is onduidelijk:

- waarop de keuze van de 54 monsterpunten is gebaseerd.
Die monsterpunten liggen in ieder geval niet in een regelmatig grid over de bodem, zoals wij voorstellen, maar er is bijvoorbeeld ook niet voorzien in een gelijk aantal monsterpunten voor elke dikteklasse van de baggerlaag; van de dikste baggerlaag zijn bijvoorbeeld hoogstens 7

⁵ De titel van het Sweco-rapport daarover luidt: Alternatief plan BAM herinrichting Meeslouwerplas Versie 1.3 datum 28 augustus 2017; Bijlage 5: - Notitie D1 d.d. 16-02-2017 referentienummer 353109/01 Sweco - Nut en noodzaak van de afdeklaag in de Meeslouwerplas - Brieffrapportage 16 februari 2017 referentienummer SWNL0194666 Sweco – ‘Waterbodemonderzoek Meeslouwersplas’.

⁶ Deze bagger was afkomstig van drie bronnen (een baggerdepot op het voormalige vliegveld Valkenburg, de ringvaart van de haarlemmermeerpolder en Oude Rijn en Schiekanaal); in het totaal 70% van de totale hoeveelheid bagger die in de Meeslouwerplas is gebracht). Van andere partijen bagger waren de samenstellingsgegevens niet digitaal beschikbaar ten tijde van het onderzoek.

monsters genomen en van de dunne baggerlaag aan de A4-kant van de plas zeker 17 monsters, terwijl ook onduidelijk is waarom ongeveer de helft van alle monsterpunten vlak langs de oever van de Meeslouwerplas ligt).

Wat de “gemeten bodemkwaliteit” betreft is ook onduidelijk:

- wat de gedachte is achter elke verzameling bodemmonsters in een monstervak die samen een mengmonster vormen c.q. wat de gedachte is achter de negen monstervakken, wat die vakken van elkaar onderscheidt en
- waarom de bodemmonsters niet afzonderlijk zijn geanalyseerd.

De vraag is of de methodiek die is gehanteerd bij de “*gemeten bodemkwaliteit*”, zoals het maken van mengmonsters, er niet toe leidt, dat de ernstiger verontreinigingen worden weggemiddeld tegen de minder ernstige verontreinigingen en dat dáárdoor “*de bodemkwaliteit in vrijwel de gehele Plas wordt ingedeeld in klasse A*”⁷. In ieder geval maakt het Sweco-onderzoek niet duidelijk waar de locaties met verhoogde concentraties liggen, zoals het Hoogheemraadschap graag wilde weten.

Wij weten niet of Sweco de hierboven bedoelde dubieuze keuzen in zijn onderzoek zelf heeft gemaakt of dat BAM dat als opdrachtgever heeft gedaan. De resultaten van het Sweco-onderzoek hebben als gevolg daarvan in ieder geval betrekkelijk geringe waarde, zeker als we - net als het Hoogheemraadschap van Rijnland - willen weten waar “*mogelijk de locatie van de verhoogde concentraties gelokaliseerd (kan) worden*”.

“nut en noodzaak van de afdeklaag in de Meeslouwerplas”

In notitie D1 van 15 februari 2017 (referentienummer 353109/01 Sweco) heeft Sweco ook aandacht besteed aan “*nut en noodzaak van de afdeklaag in de Meeslouwerplas*”.

- Dat is van belang, omdat al in de Nota Bodembeheer Vlietland van oktober 2013 kwaliteitseisen worden gesteld aan de afdeklaag (daarbij gaat het vooral om normen voor fosfaat en microverontreinigingen). Verder moet de afdeklaag minimaal 0,5 meter dik zijn en qua samenstelling geschikt voor ondergedoken waterplanten.
- Aandacht voor de afdeklaag is ook van belang, omdat u in uw hierboven eerder genoemde brief van 7 januari 2020 schreef, dat u zich kon voorstellen dat PS “*een aanvullend/verdiepend extern onderzoek*” zouden willen laten uitvoeren waarmee kan worden beoordeeld “*of met de huidige geplande verondiepingsactiviteiten de kwaliteit van de plas in voldoende mate is gegarandeerd, inclusief het afwerken van de bodem met een laag van voldoende kwaliteit*”.

De hoofdconclusie van het Sweco-onderzoek naar “*nut en noodzaak van de afdeklaag in de Meeslouwerplas*” luidt, dat het aanbrengen van een afdeklaag in de Meeslouwerplas “*uitvoeringstechnisch lastig*” is en “*geen milieubaten*” oplevert. In Nederland is volgens Sweco (vrijwel) geen “*ervaring met het aanbrengen van een afdeklaag op grote diepte (> 5 m)*”.

Voor de bewering in de hoofdconclusie, dat “*de waterkwaliteit (in de Meeslouwerplas) (...) vooral (wordt) beïnvloed door het boezemwater (en niet door de bodem van de Meeslouwerplas)*”, levert het Sweco-onderzoek geen overtuigend bewijs.

Ook de bewering, dat er “*geen nadelig effect (is) op ondergedoken waterplanten, omdat een eventuele afdeklaag zou worden aangelegd onder de eufotische zone (namelijk op waterdiepten > 5 m)*”, lijkt meer op veronderstellingen dan op onderzoek gebaseerd en wordt in ieder geval niet door het Sweco-onderzoek ondersteund. Bovendien bleek uit (in 2014 gestart) onderzoek van het Nederlands Instituut

⁷ Desondanks blijken “*enkele zware metalen, PAK, PCBs, minerale olie en PCP*” toch nog steeds “*de kritische parameters*” (zoals ze in het rapport genoemd worden).

voor Ecologie (NIOO-KNAW) in diepe zandwinplassen in Noord-Brabant, dat waterplanten daar veel dieper voorkwamen dan in het algemeen wordt aangenomen (namelijk dieper dan 6 meter, tot meer dan 16 meter diep zelfs)⁸.

“natuurlijke slibaanwas”

Het Sweco-onderzoek verwacht, “dat ten gevolge van natuurlijke slibaanwas de huidige toplaag in ca. 10 jaar is **afgedekt** met 10 – 30 cm nieuw gevormd schoon of licht verontreinigd (maximaal klasse A) slib” en “dat de natuurlijke slibaanwas eraan bijdraagt dat de KRW-doelstellingen voor het waterlichaam Vlietland (NL13_02) uiterlijk in 2027 kunnen worden gehaald” (vetgedrukte van ons).

Merkwaardig genoeg houdt Sweco er - in strijd met zijn eigen hoofdconclusie - kennelijk toch rekening mee, dat de bagger die onder verantwoordelijkheid van BAM in de Meeslouwerplas is gebracht ernstiger vervuild is dan het eigen onderzoek suggereert en dat dat bovendien toch invloed kan hebben op de waterkwaliteit in de Meeslouwerplas. Anders zijn de hierboven geciteerde zinnen irrelevant.

Bovendien houdt Sweco er - zonder enig bewijs daarvoor - kennelijk ook rekening mee, dat de bagger die onder verantwoordelijkheid van BAM in de Meeslouwerplas is gebracht zal worden “**afgedekt**” door het nieuw gevormde slib (en dat het nieuw gevormde slib zich niet zal vermengen met de bagger die er al ligt, in welk geval het nieuw gevormde slib dus ook niet meer als ‘afdeklaag’ zou functioneren). Deugdelijk onderzoek hiernaar ontbreekt.

zand en grond uit de RijnlandRoute-tunnel

Deugdelijk onderzoek ontbreekt ook voor het gebruik van zand en grond uit de RijnlandRoute-tunnel als afdeklaag in de Meeslouwerplas. De vraag of het (zware) zand, dat als afdeklaag zou moeten dienen op de bagger, niet meteen of op den duur door de (veel lichtere) bagger heen zakt (zodat de bagger tot in lengte van dagen de ‘leeflaag’ blijft), is volgens ons nooit serieus onderzocht, hoewel het ook voor de provincie een relevante vraag is als ze zo’n deklaag/leeflaag kennelijk wel van belang acht⁹.

Ons verzoek

Al het bovenstaande leidt tot:

- ons verzoek om onafhankelijk onderzoek te laten doen naar de kwaliteit van de bagger op de bodem van de Meeslouwerplas door overal waar bagger op de Meeslouwerplasbodem terecht is gekomen in een regelmatig grid monsters van die bagger te nemen en die monsters afzonderlijk te analyseren en daarnaast tot
- ons verzoek om de effectiviteit te laten onderzoeken van het gebruik van zand en grond uit de RijnlandRoute-tunnel als afdeklaag in de Meeslouwerplas.

In uw hierboven meer genoemde brief aan PS van 7 januari 2020 noemt u zelf onder andere ook de wenselijkheid van “aanvullend/verdiepend extern onderzoek”, dat een oordeel mogelijk zou moeten maken over de vraag “of met de huidige geplande verondiepingsactiviteiten de kwaliteit van de plas in voldoende mate is gegarandeerd, inclusief het afwerken van de bodem met een laag van voldoende kwaliteit”. U schrijft in die brief, dat “een mogelijkheid is dit onderzoek te laten uitvoeren door de

⁸ Zie <https://nioo.knaw.nl/nl/news/verzand-een-discussie-natuurwaarde-diepe-plassen-veel-groter-dan-gedacht>.

⁹ Zand met een soortelijk gewicht van 1600 à 1750 kg/m³ tegenover bagger met een soortelijk gewicht van 1250 kg/m³.

Randstedelijke Rekenkamer”, dat het “wenselijk (is) de onderzoeksvraag SMART te formuleren en hierover in gesprek te blijven met de gebiedspartijen”.

Wij willen als “*gebiedspartijen*” graag betrokken worden bij de opzet en uitvoering van het onderzoek waar wij in deze brief om vragen. We vragen ons wel af of de Randstedelijke Rekenkamer geëquipeerd is om dit soort onderzoek te doen en of er voor dit soort onderzoek geen gespecialiseerde organisatie moet worden gezocht.

Vanzelfsprekend graag bereid tot nadere toelichting op ons verzoek, met vriendelijke groet namens de Vereniging Vrienden van Vlietland, de Vogelwerkgroep Vlietland, de Werkgroep Milieubeheer Leiden en de Beheerscommissie Vogelplas Starrevaart, mede namens Recreatiecentrum Vlietland B.V.,

Wim ter Keurs en Ed Krijgsman

CC Provinciale Staten van Zuid-Holland
Hoogheemraadschap van Rijnland
De Randstedelijke Rekenkamer
Sweco Nederland